

Dům s okny do světa

Vila Tugendhat je pojem – jak pro architekturu a kulturu, tak pro moravskou metropoli a celý svět. Za jejím vznikem stojí Greta Weissová, dcera bohatého brněnského textilního továrníka Alfréda Löw-Beera, která před svatbou s Fritzem Tugendhatem dostala od otce jako dar pozemek v noblesní části Brna, zvané Černá Pole. Byl posazený na mírném svahu, orientovaný jihozápadním směrem, s nádherným výhledem na panorama města Brna s hradem Špilberk a dómem sv. Petra právě uprostřed.

Noví majitelé se rozhodli pro styl, který byl tehdy ještě obecně poněkud šokující – funkcionalistickou modernu, jež vyzářovala z prací Ludwiga Miese van der Rohe (1886 – 1969).

Vila jako zjevení

Dům působí tak trochu jako zjevení uprostřed zdobných vil, které jej obklopují. Kdo přichází z ulice, má pocit, že vstupuje do jakéhosi betonového průjezdu, protože vila samotná vlastně není z této strany vůbec vidět. Až při prohlídce zjistíme, že se skládá ze tří podlaží a že nepostupujeme, jak je obvyklé, zdola nahoru, ale opačně.

Když sejdete po schodech a vstoupíte do rozlehlých místností, uvědomíte si, že nejsou zdobené ničím jiným než jen a pouze použitým materiálem, v tomto případě tmavým dřevem.

Kromě obytných místností tady bezpochyby zaujme koupelna – pod vysokým stropem je totiž po celém jeho obvodu řada dlouhých oken, které do koupelny shůry vnášejí denní světlo.

Ve stejném patře si mohli obyvatelé domu dopřát posezení na terase, která se táhne přes

celou délku domu a má krásný výhled na brněnské panorama a také na zahradu, plnou dnes už vzrostlých stromů.

Kdo sejde o patro níž, dostane se do nejatraktivnějších prostor domu. Je tu ohromná obytná místnost, která v návštěvníkovi v první chvíli vyvolává fantastickou představu, že vstoupil kamsi do zahrady nebo do skleníku. Tento pocit je dán mnohovrstevnatostí přítomné zeleně, protože v prvním plánu uvidíte vzrostlé rostliny v zimní zahradě, oddělené od obývacích prostor sklem, a za nimi v dalším plánu stromy a keře v zahradě venkovní.

Místnost tak vyvolává dojem naprostého propojení s přírodou, dojem volnosti, prostoru a jakési éteričnosti. K tomu navíc přispívá nejen prosklená boční stěna domu, ale i prosklená přední stěna, ze které je nádherný výhled na Brno. Je to jedna ze stěn, které mohly být za příznivého počasí díky speciálnímu mechanis-

mu zcela zasunuty do podlahy a vytvořit tak z obývacích prostor uvnitř domu nádhernou venkovní terasu.

Můžeme tu vidět přiznané části ocelového skeletu, který nese budovu. Jsou však vcelku jemné a nijak neruší dojem z celé obrovské místnosti, která je architektonicky rozčleněna na několik funkčně odlišných částí: knihovnu, hudební koutek, prostor pro přijímání návštěv a pracovnu pána domu. Ta je od společenské části s konferenčním stolem a křesílky oddělena skutečným skvostem: vysokou pětidílnou stěnou z medového onyxu, dovezeného z pohorí Atlas.

Zařízení knihovny a obývací místnosti je vyrobeno z tmavého ebenového dřeva, z něhož původně byla i půlkruhová stěna, kterou je oddělena obývací část od jídelny. Za jídelnou je jeden z prostorů pro služebnictvo – kuchyň a přípravná jídelna; z jídelny je možno vyjít na te-

rasu a ven na schodiště, které vás zavede do rozsáhlé zahrady. Tady se můžete procházet, prohlížet si různá zahradní zákoutí a také konečně spatříte vilu Tugendhat v celé její velikosti a kráse.

Je tu však i spousta míst a technických charakteristik, které zůstanou návštěvníkovi skryty a dotvářejí charakter stavby jako nejen modernistického, ale na svou dobu i neuvěřitelně moderního architektonického skvostu: ústřední topení, klimatizace s čištěním vzduchu, strojovna, elektricky ovládaná stahovací okna, fotolaboratoř pána domu a další tehdy neobvyklá zařízení, která činila z vily Tugendhat ojedinelý technický unikát. Jedinečnost celé stavební památky zvyšuje i fakt, že materiál stavbu samotnou a na vybavení byl ten nejkva-

litnější a nejuzácnější, všechno se dlouze a promyšleně vybíralo a suroviny se dovážely i ze zámoří.

Zachování kontinuity

Po nacistické okupaci, před níž se rodina Tugendhatů vydala do emigrace, vilu v roce 1939 zkonfiskovalo gestapo a usadilo se v ní do konce války. Po osvobození ji načas devastovali Rusové. Původní originální zařízení bylo v mnoha případech zničeno, ztraceno, ukradeno.

Po roce 1945 velké prostory využívala škola rytmiky, později zde bylo rehabilitační centrum Dětské fakultní nemocnice a od roku 1969 je vila Tugendhat majetkem města Brna. V osmdesátých letech dvacátého století pro-

šla částečnou rekonstrukcí, která se pokusila zlepšit její stav a odstranit předchozí úpravy, které zde působily rušivým dojmem.

Vila se opět stala místem setkávání – začala sloužit pro reprezentační potřeby města Brna a v roce 1992 se tu odehrála jedna z nejzávažnějších událostí v našich dějinách, totiž jednání o rozdělení Československa na dva samostatné státy. A v roce 2001 jí byl přiznán i mezinárodní význam, protože byla zapsána do seznamu památek UNESCO.

Vilu Tugendhat nyní čeká další rekonstrukce či spíše restaurátorská obnova, která by jí měla vrátit tolik jejích původních rysů, kolik jen bude možné.

JAROSLAVA KOVAŘÍKOVÁ

Symposium MATERIALITA

V průběhu stavebního veletrhu IBF 2006 se v Brně konala významná mezinárodní akce, odborné sympozium „Materialita povrchových ploch v architektuře klasické moderny. Význam – Poznatky – Péče“. Organizátory setkání byly HAWK – Vysoká škola užitych věd a umění v Hildesheimu (SRN), Muzeum města Brna, Fakulta architektury Vysokého učení technického v Brně a Národní technické muzeum v Praze. Na akci se významně podílela i společnost XELLA Porobeton CZ, s.r.o., pro kterou je návaznost na architektonické tradice minulosti a moderní pohled na architekturu dneška součástí firemní filozofie.

Brno se stalo oprávněně místem takového setkání, neboť vyniká neobyčejně vysokou koncentrací památek moderní architektury. Důležitým impulsem byla také plánovaná památková obnova brněnské vily Tugendhat. Tomuto tématu byl věnován jeden z bloků jednání sympozia.

To, že společnost XELLA Porobeton CZ, s.r.o., citlivě vnímá potřebu sepětí moderních i tradičních přístupů v architektuře a snaží se je podporovat, dokazuje také každoroční studentská architektonická soutěž. Právě její loňský ročník byl provázán s vilou Tugendhat, protože studentské návrhy se zabývaly projektem plánovaného Centra moderní architektury, které by mělo jednou stát v jejím těsném sousedství a být s ní propojeno jak technicky, tak ideově.